

FSOE

Novbember 1996

Sådär, nu börjar föreningens första år att lida mot sitt slut och man kan se tillbaka på vad som varit bra eller dåligt. I stort har väl det mesta fungerat men det finns säkert anmärkningar.

De flesta har väl fått tidskriften strax efter inbetalningen men de som betalade under sommaren fick tyvärr vänta ett tag. Tyvärr har vi varit lite för många "kockar" som varit inblandade när det gäller inbetalningar, medlems-sammanställningar och utskick, och därför har det tagit lite tid att få iväg papperna p g a alla mellanhänder. I fortsättningen kommer dock kassören att ordna detta och då bör det gå lite smidigare.

Det är inte konstigt om det varit snurrigt, för vi är redan uppe i över 100 medlemmar. Inte illa, eller hur! Ni ska i alla fall erhållit: LUCANUS 1:1 1996, Stadgar samt en Inrapporterings-

lista för fjärilar. Jag vet att det har missats i åtminstone något fall. Kontakta någon i styrelsen om ni saknar något av detta.

En annan fråga är våra föreningsmöten. Jag trodde i min enfald att det skulle räcka med att föra in höstens program i vårnumret. Måste erkänna att det inte fungerade så bra och därför kommer programmet i fortsättningen att skickas på ett separat blad, lämpat för anslagstavlan därhemma.

Vi är i vilket fall som helst lyhörda för kritik så tveka inte att stöta på oss om ni tycker att det finns förbättringar att göra.

Med varma hälsningar i höstmörkret från,

Ordföranden

Förslag till landskapsinsekter

Landskapen har sedan gammalt sina speciella landskapsblommor. Sedan några år finns också landskapsdjur, -fiskar och -stenar.

Nu föreligger ett förslag att landskapen även borde ha sin specifika insekt.

Var med och föreslå landskapsinsekter för Småland och Öland!

Skicka förslagen till: Markus Forslund, Postmästareg, 5, 392 47 KALMAR

Fjärilssamlaren – skalbaggs-samlarens bästa vän

BENGT ANDERSSON

När man är specialist inom något område brukar man vara så bunden inom detta, att bara tanken på att ta något ytterligare till sitt hjärta är helt främmande. Man blir fackidiot! Har man då fastnat för ett så omfattande fält som t ex skalbaggar eller fjärilar är denna begränsning(?) helt försvarbar.

Icke desto mindre har vi entomologer mycket gemensamt. Biotoperna för våra exkursioner är ofta desamma, fångstmetoderna liknar varandra, systematiken, facklitteratur, problemen med montering, etikettering och bestämning av djuren är ytterligare några gemensamma intresseområden. Dessutom – och det är detta jag vill framhålla – kan vi ha mycket nytta av varandra, även om vi har olika grenar som hobby.

Bli vän med en lepidopterolog

Enligt min erfarenhet har vi skalbaggs-samlare mer utbyte av fjärilssamlaren än tvärtom. Det ska mycket till för att de fjärilar vi tar hand om skulle intressera lepidopterologerna. Dessa kan däremot utan vidare komma i kontakt med flera arter baggar som är mycket begärliga för oss.

Några dras endast till kvicksilver-lampor och de nattaktiva samlarna kan – om de bara vill – göra många fynd av sällsynta skalbaggar. Det gäller bara för oss att få dem motiverade att hålla ögonen öppna även för de mindre spektakulära baggarna. Bli vän med en fjärilssamlare och dra nytta av honom!

Den första natten

Det första steget du ska ta, är att kontakta en fjärilssamlare och bli med ut en natt för att lysa efter fjärilar. Är det den första gången för dig, kommer du att bli djupt imponerad av den mångfald av fjärilar som lockas av det skarpa ljuset och som fladdrar kring den uppspända duken. Fjärilsspecialisten visar upp en respektingivande artkännedom vad gäller hans gebit, men hans kännedom om skalbaggar som dyker upp är lika liten som din om den grå fjärilsmassan på duken.

–*Den där luktar illa!* påpekar han inför åsynen av en relativt stor, svart bagge som dök upp. *Sådana kommer ofta in på duken.*

Det är nu som du kan ge en liten knuff mot ett kommande samarbete.

–*Du kan få en burk med hushållspapper och ättiketer, som du får behålla att stoppa baggar i när du får syn på någon. Det här är en asbagge.*

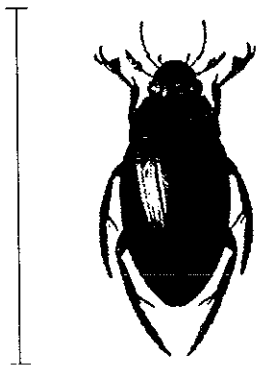
Necrodes littoralis, asbagge som luktar illa.

Vanliga baggar på duken

Jag ska nu ge några exempel på skalbaggar som gärna dras till fjärilslamporna. Vissa familjer är särskilt rikt representerade. Familjen asbaggar har flera arter som ofta visar sig. Den svarta ovan heter *Necrodes littoralis* och den har släktingar såsom några rödbandade dödgrävare av släktet *Nicrophorus*.

Vattenlevande baggar från familjerna dykare och palpbaggar är också frekventa. Dykarna är svåra att känna igen på duken varför det är säkrast att examinera dem under mikroskopet hemma. Det kommer både stora *Dytiscus*-arter (2 cm) och flera mindre arter av släktena *Hydroporus* och *Agabus* (2-10 mm).

Palpbaggarna har ett par jättar, som många fjärilssamlare har sett under öländska sommarmätter, *Hydrophilus piceus* och *H. aterrimus*. Den förra är betydligt ovanligare än den andra. Båda är blanka, kolsvarta och ca 4 cm. De är lätta att skilja åt genom olika fason på bakkroppens undersida. *H. piceus* har en köl, liksom en skarp takås, längs hela bukens mittlinje medan *aterrimus* har en jämnt rundad bukmittlinje.

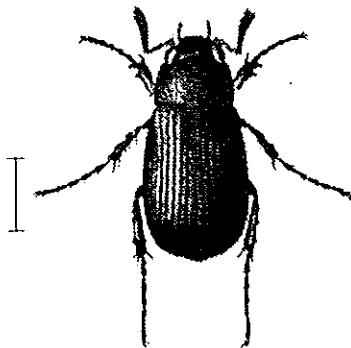
Hydrophilus piceus ♂, vår största palpbagge.

Små, ca 2 mm, nyckelpigformade palpbaggar av släktet *Cercyon* är mycket vanliga liksom arter av släktet *Helophorus*, som är 3 - 4 mm, långsträckta med tydliga färor på halsskölden.

Hanar av lysmask *Lampyris noctiluca* lockas också av det starka Hg-ljuset under högsommarmätterna. De söker efter honorna, som sitter och signalerar efter friare genom att vrida den larvliknande kroppen så att de lysande sista bakkroppsegmenten blir synliga ovanifrån. Hanens hela huvud består av ögon som hos en fluga!

Dyngbaggar

Dyngbaggar av familjen bladhorningar visar sig i form av flera arter av släktet *Aphodius*, ofta i stort antal under första timman av kvällsfångsten. De är kullriga, ca 5 mm långa med gul, svart eller röd färg på täckvingarna. Ett par dubbelt så stora är de vanliga *A. fossor* (helsvart) och *A. rufipes* (brunaktig). En mycket vanlig art är *Serica brunnea*, som kommer till ljus under senare hälften av sommaren. Den är ljusbrun, ca 1 cm och har långa ben.

Serica brunnea, en vanlig bladhorning.

På försommaren kommer ofta ollonborre *Melolontha melolontha* indun-sande i stort antal på duken och under högsommaren uppenbarar sig en ljusgul något mindre art, pingborre *Amphimallon solstitiale*.

I stekplåten

En speciell art bland bladhorningarna är enhornad tordyvel *Odonteus armiger*. Den fångas nästan enbart på lampa. Endast ett exemplar är vad jag vet fångad på ett annat sätt, nämligen på morgonen i en stekplåt lämnad över natten utanför ett tält vid Gråborg på Öland! Just från Gråborg har jag två av mina exemplar tagna på lampa första hälften av juli. Arten är nästan 1 cm, rund och svart och tas säkrast på ljus i Mittlandsskogen. Hanen har ett långt rörligt(!) horn på huvudet och kraftiga utskott på halsskölden.

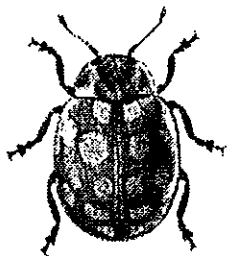
Odonteus armiger ♂, enhornad tordyvel.

Gula nyckelpigor

Nyckelpigor brukar också komma flygande. Denna familj känns igen av fjärilssamlarna som just nyckelpigor, men jag vet att just denna grupp betraktas som så trivial att arterna sällan tas till vara, tyvärr. De arter som oftast kommer till ljus är gulaktiga med ljusa fläckar. En sådan är den tiofläckiga

Calvia 10-guttata som bara är tagen i våra trakter i hela Norden, inom triangeln Hornsö – Kalmar – Nybro samt på Öland, där det första exemplaret togs i somras av Magnus Jeansson (fjärilssamlare!). Det vore intressant att få alla fjärilssamlare att ta hand om de gulaktiga nyckelpigor som kommer till lamporna för att utvärdera *Calvia*:s egentliga utbredning. De fjärilssamlare jag varit i kontakt med har alla fått arten på ljus inom det nämnda området.

Ett par andra nyckelpigor med liknande utseende är de vackra *Sospita 20-guttata* och *Halyzia 16-guttata*, båda fångade i Kalmar län. Alla nämnda är av samma storlek som den vanliga röda Jungfru Maria nyckelpiga, *Coccinella 7-punctata*, som nästan aldrig kommer till ljus.

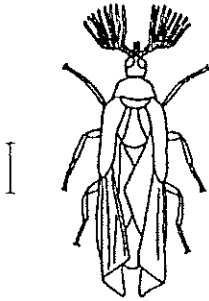
Halyzia 16-guttata, en av de gula.

Kackerlackbaggen

En exklusivitet, som i Sverige enbart tagits på ljus, är den märkliga halvcentimeterstora kackerlackbaggen *Rhipidius quadriceps*. Arten lever parasitiskt på skogskackerlacka *Ictobius lapponicus*, och det är bara hanen som flyger. Den är tagen i sammanlagt fyra exemplar i landskapen GO, ÖG, SÖ och VS.

Det första exemplaret togs flygande till armen på en skalbaggsamlare, som

satt och preparerade baggar. Ett annat exemplar flög in i ett upplyst rum. De båda övriga togs vid nattfångst av fjärilar. Håll ögonen öppna efter ett litet konstigt djur som du aldrig har sett förut. Det kan vara kackerlackbaggen!

Kackerlackbagge *Rhipidius quadriceps*, en skalbaggsamlares hemliga dröm.

Fjärilssamlare – hjälp oss!

Jag hoppas att alla fjärilssamlare har känt igen någon av de omtalade skalbaggar. Gör i ordning en burk med hushållspapper och tillsätt några droppar ättiketer till nästa nattfångst. Använd helst inte dina vanliga fångstburkar eftersom de innehåller en mängd fjäll

från fjärilsvingar. Dessa fjäll fastnar på baggarna som får fel utseende!

Även i dagsljus bör du ta hand om skalbaggar som kommer under dina ögon. De är lätta att handskas med. När du ändå är i Lappland eller håvar på Alvaret, ha sinnen öppna även för skalbaggar som kommer i din väg.

Du kan bli den som upptäcker en skalbagge ny för landskapet eller kanske till och med ny för Sverige!

Eller varför inte glädja någon av dina vänner bland skalbaggsamlarna med en trevlig överraskning i form av en öländsk enhornad tordyvel eller en kackerlackbagge?

Tack!

Till slut vill jag tacka de fjärilssamlare som jag har haft givande kontakter med så här långt: Bengt-Å. Bengtsson, Birger Danielsson, Magnus & Henrik Jeansson, Roland Johansson, Peter Koch-Schmidt, Ingvar Svensson och Mats Lindeborg.

Förf:s adress: Borgvägen 10, 382 45 NYBRO

EFTERLYSNING! EFTERLYSNING! EFTERLYSNING!

Denna maning riktar sig till Dig som fångar fjärilar på lampa men också till Dig som använder slaghåv och slagskärm.

För studier av spellåten önskas levande exemplar, larver och vuxna, av öronstrit *Ledra aurita*. Se beskrivning på sidan 38. De vuxna hanarna kommer gärna till lampor vid ljusfångst. Larverna fås med slagskärm och slaghåv i lövträd och buskar, särskilt ek och hassel. Djuren kan skickas t ex i en filmburk tillsammans med lite fuktigt hushållspapper eller ett färskt blad så att de inte torkar ut. Gör gärna något litet lufthål i locket. Förvara burken i kylskåp om Du inte kan skicka den omedelbart.

Adress: Prof. Jan Pettersson, SLU, Box 7044, 750 07 UPPSALA.

Ingemar Ahlén, Jan Pettersson, Börge Pettersson

Hur en okänd art blir "nova species"

BENGT Å. BENGTTSSON

Tur och skicklighet

Att hitta en art, som är okänd för vetenskapen, är tur! Att veta, att det verkligen är en ny art – är skicklighet! När man är ute i fält och samlar in djur, som ser intressanta ut, är det ytterst sällan man redan då ärligt och säkert kan säga till sig själv: "Den här arten måste vara obeskriven." Istället tar man hem djuret och söker i den litteratur man har till hands. Kanske visar det sig då, att man inte kan hitta arten och då vidtar nästa steg, kontakt med andra entomologer. Känner man en specialist på just den gruppen det är fråga om, löser sig oftast problemet: "Jo, det är ...", och så kommer svaret.

Man känner sig kanske lite besviken, men ibland kan det ju ändå vara fråga om en ny art för samlingen, för landskapet eller för Sverige, och då får man vara nöjd med det.

För att kunna bestämma en obekant insekt gäller det att ha bra bestämningslitteratur och en stor referenssamling. Men det är inte säkert det hjälper ändå.

Men i sällsynta fall är även specialisten svarslös, eller rättare sagt, svaret kan bli: "Den här har jag aldrig sett! Den måste vara obeskriven!" Därefter vidtar en prövande tid då all i sammanhanget aktuell litteratur måste införskaffas och studeras, fler specialister kontaktas, lån från museer arrangeras, etc. När det till slut helt säkert visar sig att djuret man har där hemma tillhör en obeskriven art, gäller det att publicera sitt fynd.

I de flesta fall bör man förstås inte beskriva en ny art på ett enda exemplar, såvida inte speciella omständigheter föreligger. Det kan ju faktiskt vara fråga om en missbildning, även om sådana är mycket sällsynta. Två eller flera exemplar ger en mycket säkrare grund för beskrivningen.

Exemplet strecksumpvecklaren

När man söker i litteraturen efter fakta om den nya artens närmaste släktingar, kan man ofta stöta på problemet att det saknas genitalillustrationer, ett oerhört kraftfullt hjälpmedel vid artbestämningen. I synnerhet arter som beskrevs på 1700- och 1800-talet är ytterst knapphändert beskrivna och då bara till det yttre utseendet, något som numera anses vara helt otillräckligt. En bild säger mer än tusen ord, sägs det, och det gäller i synnerhet inom entomologin.

För att i någon mån ge en uppfattning om hur hela arbetet fram till en färdig artikel kan te sig, vill jag därför berätta historien om hur strecksump-

vecklaren *Bactra suedana* blev "en för vetenskapen känd art".

Den 13 juli 1985 var jag uppe i Bödaskogen och strövade med håven. Nordväst om Ölanda, flygplatsen ett par km nordost om Byxelkrok, hittade jag ett litet uttorkat kärr inne i en sumpblandskog, som närmast kunde betraktas som ett impediment. I kvällsolen fångade jag några sandfärgade, spetsvingade vecklare, som hade ett ensartat utseende. Jag trodde då att det rörde sig om den "överallt" förekommande fågvecklaren *Bactra lancealana*. Exemplaren granskades senare på vintern och jag fann då, att jag redan 1981 hade funnit samma typ av sumpvecklare vid Falsterbo efter tips från Sten Wahlström (†) i Svängsta och Ingvar Svensson, Österslöv, som då höll djuren för att vara den närstående tvillingsumpvecklaren *Bactra lacteana*.

Strecksumpvecklaren *Bactra suedana*

Jag gjorde en hel del genitalpreparat och det visade sig att arten från Bödaskogen och Falsterbo var skild från tvillingsumpvecklaren. Nu var frågan, fanns denna art beskriven från någon annan del av Europa eller Asien? Jag lånade hem tidskrifter med artiklar om *Bactra* via mitt bibliotek i Löttorp, vilka var författade av den kände ryskholländske vecklarspecialisten Aleksey

Diakonoff (†). I artiklarna fanns inget som liknade de djur jag hade i samlingen. Även andra författares alster i ämnet studerades, men ingenstans fanns Böda-djuret beskrivet.

Var typmaterialet till tvillingsumpvecklaren fanns kände jag inte till men i Krakow förvarades typmaterialet av *Bactra gozmanyana*, som är synonym med *lacteana*. Professor Jozef Razowski, chef för museet i Krakow, skickade på min begäran omgående paratyper av *gozmanyana*, dvs exemplar som utgjorde grund för beskrivningen av denna art, vid sidan av holotypen, det exemplar som är arten. Vid granskning av Krakow-djuren fann jag en sak, som tyvärr inte är ovanlig i typserier, i synnerhet sådana av äldre datum; serien bestod av två arter, *lancealana* och *gozmanyana*, men ganska snart kunde jag ändå konstatera, att Böda-djuren och *gozmanyana*-typerna var två olika arter. Så långt hade alltså förarbetet med nybeskrivningen utvecklats tämligen välartat.

Men frågan komplicerades en aning, då Diakonoff i en ny artikel åter hävdade sin tidigare intagna ståndpunkt, nämligen att *lacteana* (= *gozmanyana*) egentligen var synonym med vattrad sumpvecklare *Bactra fufurana*, alltså ytterligare en art, som också finns i Sverige. Diakonoff hade emellertid under sina år av forskning i släktet *Bactra* examinerat så många djur, att han hittat övergångar mellan allehanda arter inom släktet. Det blev med tiden, gissar jag, svårt för honom att hålla isär de olika arterna och underarterna. Nu visade det sig emellertid, att genitalierna hos de nordeuropeiska arterna mycket tydligt kunde separeras i fem klart skilda arter

(den femte arten är havssävecklaren *B. robustana*). De flesta av dem har en utbredning som sträcker sig långt österut.

Artikelskrivandet

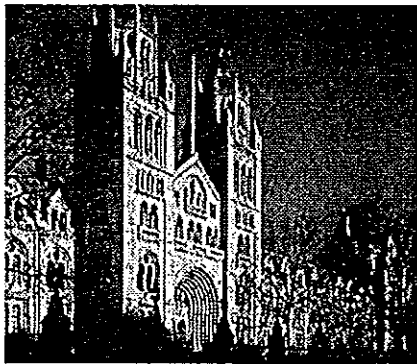
Iman jag började på ett manus om den nya arten, ville jag emellertid ha ett utlåtande av några personer, som jag visste hade ett kritiskt öga på artfrågor, Ole Karsholt i Köpenhamn och Ingvar Svensson. Båda kom till samma slutsats som jag. Det måste vara fråga om en obeskriven art.

Så började jag då skriva artikeln. Vid nybeskrivning av en art finns det vissa regler man måste följa. För att inte missa något måste man konsultera en bok, som ger klara besked om dessa regler, *International Code of Zoological Nomenclature*. Där stadgas att om en nybeskrivning ska anses giltig, måste bli följande uppgifter finnas med: data för holotypen och eventuella paratyper (fångstdatum, lokal, insamlare, genitalpreparat mm), samlingen där typerna kommer att förvaras, beskrivning av utseende inklusive jämförelser med närstående arter samt ett korrekt latiniserat namn på den nya arten. Beskrivarens namn ska naturligtvis vara med, allt ska publiceras i en "välkänd" tidskrift på engelska eller något annat världsspråk och artikeln ska vara tillgänglig för alla. Ytterligare vissa regler måste uppfyllas.

Olika tidskriftsredaktioner har olika policy vid nybeskrivningar. Medan vissa redaktioner godtar en enkel beskrivning, som uppfyller nödvändiga och tillräckliga nomenklaturregler o.d., kräver andra en veritabel utredning av hela artkomplexet kring en ny art. En

sådan inställning kan fördröja publiceringen många år, då visst typmaterial, som behövs för undersökningen, kan vara hart när omöjligt att få tag i.

Vissa museer skickar inte ut material till amatörer och då får man som sådan förlita sig på personer vid svenska naturvetenskapliga institutioner, annars får man åka till det museum det kan vara fråga om. Om man inte kan få ekonomiskt stöd från någon fond, får man räkna med en privat kostnad på 5 000-10 000 kr för några dagar i ett europeiskt museum inklusive resekostnader.

I Natural History Museum i London finns typerna av flera hundra tusen insektsarter. Hit kanske man måste fara för att jämföra sitt eget insamlade material.

Så småningom kunde jag ändå skicka iväg en färdig artikel, som tog upp alla de fem svenska *Bactra*-arterna. Jag hade fotograferat vecklarna, för att visa deras utseende, och också genitalierna var avfotograferade. Efter en tids korrespondens med redaktionen på tidskriften *Entomologica Scandinavica* kom ett korrektur. Det utgjorde den sista kontakten före den egentliga publiceringen och nu kunde jag en sista gång rätta eventuella felaktigheter, lägga till eller stryka något. I

januari 1990 kunde så samlarkolleger läsa, att en ny vecklare med det vetenskapliga namnet *Bactra suedana* hade hittats med typlokalen Suecia, Öland, Böda, Torp. Författaren får som bekant själv hitta på ett lämpligt namn på en ny art, och eftersom jag i slutskedet av artikelskrivandet från Ole Karsholt fått veta, att den nya arten också hade hittats i Danmark, bildade jag namnet av Suecia och Dania. Vecklare har av hävd fått slutleden -ana, men många undantag därifrån förekommer.

I vetenskapligt inriktade uppsatser följs släkt- och artnamn av namnet på den som beskrivit arten (auktor) samt årtalet för beskrivningen. Så heter t ex den vanliga tågvecklaren *Bactra lanceolata* (Hübner, 1799), där parentes- en anger, att arten ursprungligen fördes till ett annat släkte, och strecksump-vecklaren har alltså fått namnet *Bactra suedana* Bengtsson, 1990.

Gör dig odödlig!

Att hitta en ny art i vårt förhållandevis välutforskade land är inte lätt. Men säkert finns det i samlingarna redan nu ett eller annat djur, som väntar på att få sin korrekta status fastställd, och ute i vår vackra natur finns det med största säkerhet åtskilliga arter, som kommer att avslöjas i framtiden. En del har nykoloniserat vårt land och andra har funnits här i långa tider, ofta sammanblandade med närstående arter. Under de senaste decennierna har från Sverige ett 10-tal fjärilsarter nybeskrivits.

Inget är omöjligt – det är bara att hålla på och samla på alla tänkbara ställen! En vacker dag stöter kanske just du på något, som ingen tidigare har sett. Då vidtar ett par års spännande och lärorikt arbete, som utmynnar i en beskrivning av en *nova species*, och därmed har du gjort dig odödlig.

Faktaruta om typer

Holotyp – Om man har en serie exemplar av en art, som ska nybeskrivas, väljer man ut ett exemplar som bedöms vara typiskt för arten. Detta exemplar bör helst deponeras i ett museum.

Paratyp – De exemplar i serien, som vid sidan av holotypen utgör grund för beskrivningen. Paratyper kan med fördel spridas ut i olika samlingar.

Lektotyp – Om en art har beskrivits på grundval av en serie exemplar utan att en holotyp har valts ut, kan en senare forskare utvälja ett av dessa exemplar som lektotyp. Den har därför samma rang som en holotyp. En förutsättning för att lektotypen är giltig är att den publiceras i enlighet med giltiga nomenklaturregler. Bör liksom holotyper hamna på museum.

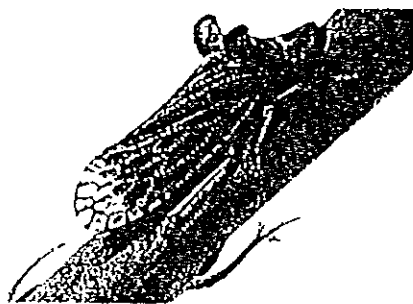
Paralektotyp – De exemplar från typserien (också kallade 'cotyper' eller 'syntyper'), som vid sidan av lektotypen utgjorde grunden för beskrivningen.

Neotyp – Om inget exemplar finns kvar från en typserie (förstörda vid brand e d), kan ett helt nytt exemplar, som med största säkerhet bedöms vara samma art, väljas ut och efter publicering enligt vederbörliga regler få samma rang som en holotyp. Bör förvaras i museum.

Öronstriten funnen på tre nya öländska lokaler

BÖRGE PETTERSSON

Öronstrit *Ledra aurita* är vår näst största strit efter bergscikadan. Utseendet är ganska egendomligt med öronlika utskott från mellankroppen och ett nästan skovellikt, uppifrån tillplattat och utdraget huvud. Honan är 1,5-1,8 cm lång medan hanens längd stannar vid ca 1,3 cm. Den är rödlistad (hotkategori 2) och anses vara mycket sällsynt i Sverige.

Öronstriten *Ledra aurita*. Arten känns igen på mellankroppens öronlika utskott.

Ovanlig men typisk

Endast en fyndplats är tidigare känd från Öland. Enligt litteraturen togs den 22 juli 1976 en larv på slagskärm vid ett kärr i Halltorps hage av Hugo Andersson och Roy Danielsson (Andersson & Danielsson 1980). Larvema är starkt tillplattade och har därför ett mycket speciellt och typiskt utseende. Arten har tidigare tagits i detta reservat av Anton Jansson, 1950-talet eller tidigare (exakt datum f n okänt); Tord Nyholm 19 aug. 1951, 2 små larver; Tor-Erik Leiler 16 okt. 1976, 1 stor larv (C.-C. Coulianos, Riksmuseet & ArtDatabanken pers. komm.).

Utanför Öland är arten närmast tagen på två ställen i Småland (Kalmar län): Skälby backar i Kalmar och Hornsö, ca 2 mil V om Timmernabben (J. Tengö (pers. komm.), Ossianniilsson 1981).

För att fortsätta inom föreningens eget område så är 7 fynd kända från Blekinge, bl a Lyckeby, Nättraby och Sjöarp. Öronstriten är vidare funnen i Skåne, Halland, Östergötland, Västergötland och nyligen så långt norr ut som i S Uppland (Eldgarnsö i Mälaren; C.-C. Coulianos pers. komm.).

Återfynd

Den 28 aug. som var en mycket varm natt på Öland, inträffade det oväntade att såväl Dave Karlsson och Bertil Gunnarsson, som hade satt ut lampor vid Gårdby Sandstapp på östsidan av ön, som Mats Lindeborg, som hade en ljusfälla i Runsbäck strax S om Färjestaden, fick påhälsning av öronstritar. Dave och Bertil fick ett exemplar medan Mats fick två stycken. Detta var andra respektive tredje kända lokalen för denna art på Öland. Ett av Mats exemplar konstaterats vara en hane och av storleken att döma var de övriga också hanar.

Tidigare har öronstritar tagits på lampa av Carl H. Lindroth vid Kullen i Skåne på 70-talet (Ossianniilsson 1981). Hans exemplar var alla hanar. Magnus Wadstein tog ett ex vid en vanlig ytterlampa på ett hus i Sturefors ca 1 mil från Linköping i Östergötland den 1 sept. 1991 (pers. komm.). Denna

individ var mellan 13 och 14 mm lång och förmodligen också en hane. Även från Tyskland finns rapporter om att arten kommer till ljus (F. W. Sander i Sedlag 1986).

Samla med lampa

Det är tydligt att de entomologer som studerar stritar skulle ha stor nytta av att utöka sina insamlingsmetoder med lampfångst. Deras traditionella slaghåv och slagskärm är inte tillräckligt effektiva för att ge en korrekt uppfattning om förekomst av t ex öronstriten. Den framlidne store svenske experten på Hemiptera Frej Ossiannilsson skrev för några år sedan om *Ledra*: "...sedan 1948 försvunnen från enda fyndorten i Östergötland, trots upprepat sökande" (Ossiannilsson i Ehnström & Waldén 1986). Nyligen togs den alltså som ovan nämnts vid en lampa i detta landskap.

Anmäl nya fynd

I Västergötland är den inte tagen sedan gamle Gyllenhaals dagar 1829. Kanske räcker det med att lokala fjärilsentomologer som fångar på ljus blir uppmärks-

sammade på arten, för att den på nytt ska upptäckas också i detta landskap?

Det vore i alla fall mycket önskvärt att alla fynd av denna lättidentifierade art i framtiden kunde dokumenteras och rapporteras fortlöpande inom Syd-OstEntomologernas område. Alla som tar fjärilar eller andra insekter med hjälp av ljus bör känna sig manade. Jag tar gärna emot sådana uppgifter för vidarebefordran till ArtDatabanken. Eftersom öronstriten är lätt att känna igen är belägg inte nödvändiga för varje fynd, men önskvärda från nya lokaler.

För könsbestämning är det bra om varje individ kan längdmätas med en noggrannhet på 1 mm.

Efterskrift

Sedan ovanstående skrevs har jag fått veta att öronstriten observerats på Öland vid ännu ett tillfälle, nämligen vid Beijershamn 1995. Det var Markus Franzén som den 11-12 aug. såg ett 10-tal ex (!) på lakanet vid ljusfångst i ekskogen vid skjutbanan (pers. komm.). Av dessa kom huvuddelen (ca 7 ex) den 12 aug. Detta var alltså egentligen den andra fyndplatsen på Öland!

Litteratur

- Andersson, H & Danielsson, R.* 1980. Halltorps hage. Entomologisk inventering samt förslag till skötselåtgärder. – Naturvårdsverket, Rapport SNV PM 1371.
- Ehnström, B. & Waldén, H. W.* 1986. Faunavård i skogsbruket. Del 2 - Den lägre faunan. – Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Ossiannilsson, F.* 1981. The Auchenorrhyncha (Homoptera) of Fennoscandia and Denmark. – Fauna Ent. Scand. 7:2.
- Sedlag, U et al.* 1986. Insekten Mitteleuropas. – Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart.

Inventeringen av fjärilsfaunan i Ottenbylund på Öland 1993-1995

samt en överblick av tidigare fjärilsfynd i området och ett litet tillägg över övriga insekter

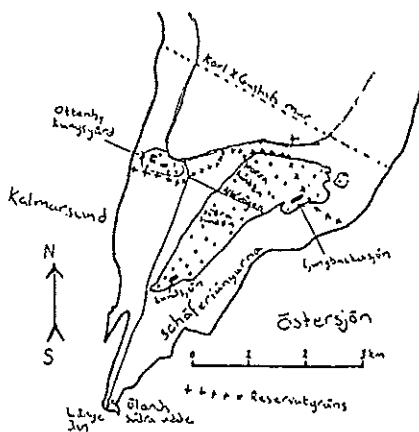
Mats Lindeborg

Ottenbylund är strategiskt beläget på Öland sydspets och är därför sedan länge besökt av ornitologerna som, huvudsakligen under vår och höst, besöker lunden i talrika mängder för att följa fågelsträcken och förhoppningsvis "kryssa" någon raritet. Vi lokala entomologer besöker förvisso lunden av samma anledning då det, med tanke på områdets fågelsträckstatus, kan förväntas migrerande fjärilar som kommer samma vägar. Flertalet av våra lyskvällar har därför i huvudsak hamnat i skiftet juli-augusti, ofta en bra migrationstid när det gäller fjärilar. Under årens lopp har vårt intresse ökat för en fördjupning av den stationära faunan.

Då det råder förbud mot biltrafik i reservatet har vi tidigare skaffat oss tillfälliga tillstånd för biltransport av vår utrustning på reservatvägarna. Slutligen ansåg vi tiden mogen för långtidstillstånd som vi sökte och beviljades under en period av 3 år. Den första perioden sträckte sig från 1993 till -95 och tillståndet förnyades 1996 till -98. På så sätt kunde vi nu behandla och spontant undersöka faunan när som helst under hela säsongen. Vi har inte ännu sökt till områdena med tillträdesförbud inkl Schäferriängarna.

Lunden har en yta av 225 ha och är en ren lövskog. Öster om lunden tar det stora slätter- och betesområdet Schäferriängarna vid. Väster om lunden är det

mer "älvarlikt" med enbuskar, *Juniperus* och ölandstök, *Potentilla fruticosa*. Utöver den nordligaste delen är lunden, gemensamt med det öppna landområdet ned till fyren, sedan 1970 ett naturreservat. Schäferriängarna samt huvudparten av den södra lunden har p g a fågelfaunan, tillträdesförbud mellan 1/4 och 31/8.

Lunden är uppdelad i två partier, benämnda norra och södra lunden. Den nordligaste delen av norra lunden ligger utanför reservatet och är av entomologer bekant som "radarmasten" eller "Vandrarhemmet". Detta område är det som främst är föremål för besökande entomologer utanför regionen, då det är lättillgängligt tack vare en liten väg

som går ända fram till skogen. Det är ett igenväxande rätt fuktigt område med något yngre skog. Själva reservatet ett stycke söderut är i stort närmast parkartad med många stora träd och öppna ytor. I detta parti har vi haft de flesta ljusfångsterna under de senaste åren särskilt i ett ekkrattområde som är beläget i östra delen vid den sk Ljungbackasjön.

Allévägen som går tvärs igenom lunden bildar också en gräns mellan norra och södra lunden. Den senare inleds genast med det, under sommarhalvåret, tillträdesförbjudna området. I södra lunden bedrev vi ingen ljusfångst under perioden 1993-95 (en koflock ändrade på de planerna en kväll när ett par av oss började sätta upp utrustningen där), men en kväll under 1996 gjordes ett försök (BAB) med bra resultat vilket ger oss anledning att lägga fler nätter i området.

Hela området är flackt och närhet till hav på bägge sidor ger givetvis ett fuktigt klimat. Temperaturen har dock en förmåga, att hålla sig jämn om man håller sig ifrån de alltför öppna, snabbt daggvåta, partierna. Dimman som ofta bildas på de öppna markerna utanför har dock lunden en tendens att hålla ifrån sig tack vare de högväxta ekarna som skyddar med det täta lövverket. Lunden av idag uppstod sannolikt redan under 1600-talet då den öppnades upp med gläntor och ängar för viltjakt samtidigt som även slåtter bedrevs på markerna, vilket alltså sker. Fuktigheten varierar från sankmarker och öppna kärr till torra och sandiga partier.

Trädtheten skiftar från igenväxande partier i norra delen till närapå par-

kartade i reservatet. Trädfloran är dominerad utav björk *Betula*, och ek *Quercus*, men det finns också mycket al *Alnus*, asp *Populus*, rönn *Sorbus*, samt sälg/vide *Salix* och det är gott om grova träd.

Undervegetationen är till stor del av högörtstyp med hallon/björnbär *Rubus*, älggräs *Filipendula*, ormbunkar *Pteropsida*, nässlor *Urtica* samt mycket gräs *Poaceae*.

Lavfloran är ymnig och artrik samt visar på lång kontinuitet och hög luftfuktighet (*H. Lundquist, muntl. inf.*).

Skalbaggsinventering

Insektsfaunan är mycket ofullständigt känd men det kan nämnas en exklusiv skalbagge som den stora larvmördaren, *Calosoma sycophanta*, påträffad i några ex. av Boheman under 1800-talet. Detta är artens enda kända lokal med fler än ett taget exemplar i Sverige (*Bengt Andersson muntl. inf.*).

Under 1994 bedrevs en mindre inventering av skalbaggar i södra lundens fågelskyddsområde (*Thomas Johansson och Håkan Lundkvist*). Objektet var en omkullblåst mycket grov ek som blev föremål för tre fönsterfällor. Dessa placerades vid en svavelticka under roten, mitt under stammen samt bland grenverkets grova grenar. Fällorna satt uppe från 12 maj till slutet september. Resultatet blev bl. a. tre rödlistade arter, där en ej är någon skalbaggsart. Listan som jag erhållit från Thomas Johansson är skriven rakt av med individantal där det anges.

Coleoptera (Skalbaggar)

Ptinidae: *Ptinus fur* 1 ex.

Leioidae: *Anisomtoma humeralis* ca 80 ex.

Anobiidae: *Dorcatoma chrysolina* 1 ex., *Ptilinus pectinicornis* 1 ex.

Catopidae: *Sciodrepoides watsoni* 1 ex.

Cisidae: *Cis alter (nitidus)*, *Cis festivus*.

Clambidae: *Cyphon ochraceus* 1 ex.

Helodidae: *Microcara testacea* 1 ex.

Chrysomelidae: *Psylliodes picina* 2 ex.

Catopidae: *Catops fuliginosus* 1 ex.

Throscidae: *Trixagus dermestoides* ca 300 ex.

Nitidulidae: *Brachypterus urticae* 1 ex.

Staphylinidae: *Atheta* sp., *Lesteva longoelytrata* 1 ex., *Lordithon lunulatus* 11 ex., *Philonthus rigidicornis (fimetarius)*, *Quedius xanthopus* 1 ex., *Tachinus* spp. (2 arter)

Scolytidae: *Dryocoetes villosus* 15 ex.

Curculionidae: *Otiorhynchus scaber* 38 ex., *Otiorhynchus singularis* 3 ex.

Apionidae: *Apion loti* 1 ex.

Dyscidae: *Agabus uliginosus* 1 ex.

Cantharidae: *Cantharis obscura* 10 ex., *Malthodes* sp. 1 ex.

Cybocephalidae: *Arpidiphorus orbiculatus* 1 ex.

Scarabidae: *Aphodius zenkeri* ④, 2 ex., *Serica brunnea* 44 ex.

Elateridae: *Athous hirtus* 13 ex., *Denticollis linearis* 19 ex., *Dalopius marginatus* 4 ex., *Melanotus rufipes* 6 ex.

Corticariidae: *Corticaria* sp. 26 ex., *Latridius brevicollis* 1 ex., *Aridius nodifer* 8 ex.

Tenebrionidae: *Diaperis boleti* 6 ex. (i svavelticka).

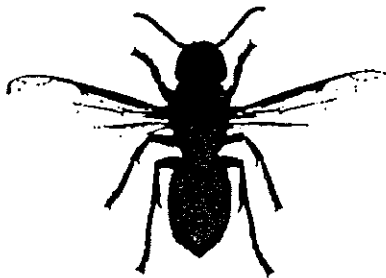
Carabidae: *Pterostichus niger* 1 ex.

Cerambycidae: *Alosterna tabacicolor*.

Cryptophagidae: *Cryptophagus pallidus* ④, *Cryptophagus pilosus*, *Cryptophagus dentatus*.

Hymenoptera (steklar)

Vespidae: *Vespa crabro* (bålgeting) ②, 2 ex.

Fjärilsinventeringen 1993 - 95 (-96)

Huvudpersonerna i inventeringen mellan 1993-1995 som i texten är benämnda med namnförkortning istället för "zootax-kod" är följande:

Per-Erik Betzholtz (PEB), Bertil Gunnarsson (BG), Hans Karlsson (HK), Henrik Lind (HL) och författaren (ML). Sedan tillkommer övriga och tidigare besökare samt 'gästartister': Bengt Å. Bengtsson (BÅB), Marcus Forslund (MF), Lars Imby (LI), Henrik Jeansson (HJ), Peter Koch-Schmidt (PKS), Bo Olsson (BO), Carl-Åke Pettersson (CÅP), Nils Ryrholm (NR), Ingvar Svensson (IS), Kjell Tumsäter (KT) samt Bengt Wendel (BW).

Resultat

Ottenbylunds klimat och vegetation, som skiljer sig från övriga

Ölandslundar, skapar förstås förutsättningar för en annorlunda fjärilsfauna. Vi tolkar den som tämligen artfattig men individrik. Detta avspeglar sig i den preliminära summeringen av arterna där storfjärilarna hamnat på ca 400 arter, vilket kan räknas som ett lågt antal i en öländsk lund. Artsammansättningen visar att grupper som är väl-representerade och individrika är lavspinnare *Eilema*, gräsfly *Mythimna*, och ängsfly *Apamea*. Sämre är det med kapuschongfly *Cucullia*, malmätare *Eupithecia* och dagfjärilar *Papilionioidea* som mest tycks företräddas av gräsfjärilar *Satyrine*. Dagtidsbesöken har dock varit betydligt färre, därför ger inte det något rättvist resultat. Vidare så har vi inte lagt ner något arbete de aktivt tidskrävande arterna som säckspinnare *Psychidae* och glasvingar *Sesiidae*. Vi finner det anmärkningsvärt att flera typiska sk "ölandsarter" ännu inte påträffats trots att biotopen, åtminstone i våra ögon, bör passa dessa. Omvänt har lunden naturligtvis "sina arter", vilket visar på en helt egen karaktär.

Under 93-95 har vi tagit minst en ny art för Öland varje år. Dessa har varit både stor- och småfjärilar och samtliga sannolikt migranter. Tyvärr har inte någon av inventerarna denna period haft någon större kunskap om småfjärilar. Därför har vi i dagsläget endast noterat omkring 200 arter som till största delen självfallet är mer lättbestämda grupper som mott *Pyrallidae* och vecklare *Tortricidae*, medan vi mest "slumpinsamlat" större arter av övriga. Det innebär att kunskapen är i det närmaste obefintlig inom dvärgmalar *Nepticula*, guldmalar *Phyllonoryc-*

ter, gräsminerarmalar *Elachista* och säckmalar *Coleophora*.

Kanske mer tid borde lagts på upprop efter fynduppgifter från flera entomologer, men dels tar det tid och arbete i anspråk och dessutom kommer vi sannolikt att fortsätta inventerandet i lunden även i framtiden så artlistorna kommer ändå att kompletteras allt mer. I övrigt så är alla fynduppgifter, både gamla och nya av intresse, vilka kan överlämnas till någon av oss berörda. Ett stort tack till alla uppgiftslämnare särskilt Bengt Å. Bengtsson, Löttorp, som tagit sig tid att ge kommentarer till en del småfjärilar, vilka sedan ligger till grund för texten i småfjärilslistan.

Artlista

Ej noterade arter

Som annorlunda inledning räknas först några arter upp som vi noterat antingen anmärkningsvärt fåtaligt eller inte alls påträffat i Ottenby och i vanliga fall kan benämnas som "typiska ölandsarter", alltså sådana som ofta kan förväntas i en öländsk lund.

Stor snigelspinnare, *Apoda limacodes*.
 Fläckig smaragdmiätare, *Comibaena bajularia*.
 Benfärgad lövmätare, *Idaea fuscovenosa*.
 Vattrad malmätare, *Eupithecia irriguata*.
 Benvedsmätare, *Ligdia adustata*.
 Ringad lavmätare, *Boarmia punctinalis*.
 Gulsvansad vinterekspinnare, *Drymonia dodonea*.
 Trollspinnare, *Hybocampa milhauseri*.
 Vitvingespinnare, *Arctonix l-nigrum*.
 Vågbandat ordensfly, *Catocala sponsa*.
 Strecktecknat aftonfly, *Acrionicta strigosa*.
 Leverfärgat ängsfly, *Apamea epomidion*.

Intressantare arter, påträffade i Ottenbylund

I följande lista, med systematiken från *Catalogus*, (Gustafsson 1994) har jag försökt göra ett lämpligt urval av de arter som kan anses mest intressanta och för flera ges även kommentarer. Siffror markerar rödlistade arter och deras hotkategori.

Fläckögonlockmal, *Opostega auritella*.
Ny för Öland 1994 i Bejershamn (PKS). Det andra öländska insamlat i Ottenbylund 21.VII.1995 (ML, NR) i alsumpskog där arten har förutsättningar till fast förekomst.

Hallonsnårknoppmal, *Lampronia flavimitrella*. En i sällsynthet något omvärderad art funnen spridd på Öland (BÅB). Artens biotopkrav, fuktig halvdunkel skog med *Rubus*, stämmer utmärkt med lunden.

Algsäckspinnare, *Narycia duplicella*. ☉.
Indikerad genom tomma säckar funna på ekstammar vid Ljungbackasjön.

Klocksäckspinnare, *Bacotta claustrella*. ☉.
2 ex. på ljus 21.VII.1995 (ML, NR)

Rödhuvasvampmal, *Triaxomera fulvimitrella*

Kantfläckbomal, *Monopis monachella*.

Pilspinnmal, *Yponomeuta rorrella*. ☉.
Arten togs ny för Öland 1995 på flera platser, bl a i Ottenby där den har förutsättning till fast förekomst då värdväxten *Salix* är vanlig där.

Silverfläckpraktmal, *Schiffermuelleria stromella*. Ett något äldre fynd hävat öster om radarmasten i norra lunden (BÅB). Augusti 1996 hittades flera ex på taket inuti ett av hjortarnas utfodringshus (IIJ). Normalt påträffas arten på gamla grova lövträd.

Bläcktsorgmal, *Ethmia bipunctella*.

Blågul praktmal, *Oecophora bractella*.

Jättepraktmal, *Harpella forficella*.

Ålspretmal, *Stathmopoda pedella*.

Halvögongräsmineerarmal, *Elachista subocella*. 1 ex. på ljus 21.VII.1995. (ML, NR). Tidigare Gotlandsart som 1977 togs ny för Öland (BÅB) där den alljämt är en stor raritet

Älväxingmineerarmal, *Elachista adscitella*.
Berggrümineerarmal, *Elachista bisulcella*.
Funnen spridd men lokalt på Öland (BÅB), vissa år allmännare.

Gulgrå vassfransmal, *Cosmoptrix lienigella*. 1 ex. på ljus 10.VI.1993 (ML, BG). Ett sträck från någon vassrugga i området då det saknades vass på platsen.

Berberisbredvecklare, *Choristhoneura diversana*. ☉. Allmän i Ottenbylund och förmodligen Ölands talrikaste förekomst.

Hagtornssommarvecklare, *Archips crataegana*. ☉.

Ängsgråvecklare, *Eana osseana*.

Gullrisblomvecklare, *Phalonidia curvistrigana*. Ny för Öland 27.VII.1994 (ML, BW). Sannolikt ett migrerande ex. då värdväxten gullris, *Solidago*, saknas i området.

Strecksumpvecklare, *Bactra suedana*. ☉.

Känd från ca 6 svenska lokaler. Arten är dock tämligen nybeskriven och bör finnas flerstädes. (Se sid 34 ff i detta häfte).

Blek rosenvecklare, *Epiblema rosaeolana*. ☉.

Lövkrattmott, *Endotricha flammealis*

Ett migrerande ex. insamlad ny för Öland 6.VIII.1993 (HK, ML).

Skiktdynemott, *Apomyelois bistriatella*. ☉.

Sydligt silverbandgräsmott, *Catoptria osthelderi*. ☉. Mycket tyder på att arten är relativt nyinvandrad på Öland (Lindeborg 1996).

Pärlgräsmott, *Catoptria margaritella*.

Migrant på södra Öland? 2 ex 27.VII.1994 (ML, BW), 1 ex. 21.VII.1995 (ML, NR).

Äkta gräsmott, *Catoptria verellus*. Ytterst få kända lokaler i landet. På Öland enstaka ex. från Västerstad (BÅB) och Bejershamn (BO). Osäkert hur länge arten har funnits i Ottenbylund då den redan var talrik vid upptäckten 1993 men inte påträffats tidigare trots ljusfångst i lunden under rätt tid (BÅB). Det "parkartade" reservatet är uppenbarligen idealisk som biotop för arten då det bara är enstaka ex. som påträffas i den täta skogen utanför.

Jättestarmmott, *Nascia ciliialis*. ☉. Funnen från 1973-77 (BÅ, PKS, CAP). Artens vidare öden kanske är okända men den kan dock mycket väl finnas kvar.

Blekt ugglemott, *Eudonia pallida*.

Eksnabbvinge, *Quercusia quercus*.

Eksikelvinge, *Drepana binaria*. Ⓞ. Arten hade uppenbarligen en bofast men kortlivad stam. Den togs ny för Öland i 1 ex. 3.IX.1974 (IS), återfångades i 2 ex. 24.VIII.1975 (CAP). Inga senare fynd kända trots många försök.

Brunaktig sikelvinge, *Drepana curvatula*.

Rödaktig blekmaskspinnare, *Tethea ocellaris*.

Vattrad gördelmätare, *Cychlophora porata*.

Ⓞ. Ny för Öland 1992. 1 ex. , 21.VII (HK, ML) samt 1 ex. 30.VII (HK). Exemplaren var sannolikt sträckare då inga återfynd gjorts.

Bokgördelmätare, *Cychlophora linearis*.

1 migrerande ex. Värdväxten bok *Fagus* saknas i lunden.

Rödpudrad lövmätare, *Idaea muricata*.

1 ex. påträffat av (PEB) 1995. Artens status på Öland är svårtolkad. Möjligen kan exemplaret komma från de öppna markerna utanför lunden.

Mellanmätare, *Phibalapteryx virgata*.

Svartkantad fältmätare, *Xanthorhoe designata*. En på Öland ganska ovanlig art ofta observerad i Ottenbylund

Mångstreckad fältmätare, *Costaconvexa polygrammata*. Ⓞ. 1 ex. på ljus 21.VII.1995 (ML, NR) ny för Öland. Sannolikt ett migrerande ex. även om fuktmarkerna i regionen kan hysa arten.

Bredbandad fältmätare, *Chlorclysta latefasciata*. 1 ex. 1.VIII.1992 (ML). Arten är inte ovanlig i Småland. Statusen på Öland är osäker men den finns säkert på lämpliga lokaler, dock tveksamt i lunden.

Berberistofsmätare, *Rheumaptera cervinalis*.

Mindre klaffmätare, *Philereme vetulata*.

Större klaffmätare, *Philereme transversata*.

Lindmalmätare, *Eupithecia egenaria*. Ⓞ.

1 ex. 27.VI.1985 (ML, LS). Arten har expanderat på Öland och i östra Småland men dess värdväxt lind *Tilia* saknas i Ottenby. Inget migrationsvader rådde för tillfället.

Humlemalmätare, *Eupithecia assimilatata*.

Björntokemalmalmätare, *Eupithecia tripunctaria*.

Backanismalmalmätare, *Eupithecia pimpinellata*.

Ljungmalmätare, *Eupithecia nanata*.

Ekmalmätare, *Eupithecia dodoneata*.

Krönt malmätare, *Chloroclystis v-ata*. Togs ny för Öland i Ottenby 1983 (HK) där den haft sin stadigaste öländska förekomst. Efter den kalla sommaren 1987 fanns inga fynd förrän 1992 då den sedan dess visat sig årligen igen. Arten är en av de få i lunden som tycks föredra de tätare delarna vid radarmasten och mera enstaka påträffats i den norra lundens parkartade reservat. 1996 togs dock flera ex. i södra lunden (BÅB). Som förmodad värdväxt föreslogs vattenmärke, *Sium*, som växte på platsen.

Mossgrön loblömätare, *Acasis viretata*.

Krusblömsmätare, *Abraxas grossulariata*.

Ockragul buskmätare, *Itame brumeata*.

Ormbunksmätare, *Petrophora chlorosata*.

Bokflikmätare, *Ennomos quercinaria*. Endast något enstaka ex. som inte ger något svar om artens status i lunden. I övrigt är den enda kända öländska lokalen Västerstad allmوند ett par mil norrut.

Frukträdslavmätare, *Peribatodes rhomboidaria*. Togs ny för Öland 1985 i en ljusfälla vid fågelstationen (HL). Inga senare fynd från området trots att den redan detta år etablerade sig i östra Götaland.

Skägglavmätare, *Alcis jubata*. Ⓞ. En i Ottenby högst oväntad barrskogsart som sannolikt haft en svag population i lunden. Minst tre kända ex. med två från 1970-talet (BÅB, ML) samt ett ex. från mitten av 80-talet (HL).

Torvmossemätare, *Arichanna melanaria*.

Flera ex. som förmodas vara migranter.

Skynningslavmätare, *Ectropis species*.

Gulgrå lavmätare, *Paradarsia similaria*.

Hedmätare, *Selidosema brumearia*.

Klöverspinnare, *Lasiocampa trifolii*.

Rostfärgad bladspinnare, *Gastropacha quercifolia*. Ⓞ.

Mjölkkörtspinnare, *Lemonia dumi*. Ⓞ.

Finns vissa år i talrika populationer ute på Schäferängarna. Arten synes, på grund av det kyligare klimatet härrnere, flyga något tidigare här än på övriga Ölandslokaler.

Åkervindesvärmare, *Agrilus convolvuli*.

1 ex. hittad på trästolpe av personalen vid fågelstationen 10.X.1980, en tid då arten ännu var en raritet (Palmquist 1981).

Vitrilbbad skymningssvärmare, *Hyles lineata*. Observerad på ett fotografi från Ottenby 1980 där den besöker kaprifol, *Lonicera*; (Palmquist 1981).

Balsampoppeltandvinge, *Tritophia tritophus*.

Vecklarespinnare, *Gluphisia crenata*. Brungrå högstjärt, *Clostera anastomosis*. ♂.

Barrskogsnunna, *Lymantria monacha*.

Lövskogsnunna, *Lymantria dispar*. ♀. Några migrerande ex. påträffade i augusti 1996 (HJ).

Punkterad lavspinnare, *Pelosia muscerda*. ♀. Synes hålla en fast men fluktuerande population i lunden som ser ut att vara den enda öländska förekomsten. Arten tycks enbart hålla till inne i reservatet, särskilt i fuktigare partier med högörtvegetation.

Vinkelpunkterad lavspinnare, *Pelosia obtusa*. ♂.

Askgrå lavspinnare, *Eilema griseola*. Har sedan 1986 (HK) påträffats anmärkningsvärt ofta i lunden. Det finns dock inget som tyder på någon fast population.

Nankingul lavspinnare, *Eilema deplana*. Stor lavspinnare, *Lithosia quadra*. ♂. Har till och från under årens lopp sannolikt haft fasta populationer i lunden (även 1996) särskilt i reservatdelen.

Allmänt sprötfly, *Polypogon tentacularia*.

Brunlinjerat mätarfly, *Colobochyla salicalis*. ♀. 1 ex. vid radarmasten 28.VI.1973 (BAB). Lunden bör vara ett lämpligt habitat för arten men trots riktat sökande har inga fler påträffats.

Tvärstreckat mottfly, *Schrankia taenialis*.

♂. Endast ett par påträffade ex. Seriösa sök efter arten med lockbete under flygtiden har dock knappast gjorts.

Snedstreckat mottfly, *Schrankia costaestrigalis*.

Litet malfly, *Hypenodes humidalis*.

Källfly, *Hypena crassalis*.

Ljusribbat vickerrfly, *Lygephila cracca*.

Ekordensfly, *Catocala promissa*.

Vinkelbandat ordensfly, *Catocala nupta*. Eventuellt endast känd i 1 ex. 3.IX.1979 (ML).

Vågbandat ordensfly, *Catocala sponsa*. ♂.

Vid jämförelse med andra öländska förekomster synes arten hålla en oväntat svag population i lunden.

Tvärstreckat glansfly, *Deltote bankiana*. ♂. Påträffad i 5 ex. 28.VI.1973 (BAB). Ej återfunnen. Värdiväxten berggrör, *Calamagrostis epigejos*, finns dock i området.

Vitt trågspinnarfly, *Meganola albula*. ♀. Ny för Öland i 1 ex. 27.VII.1994 (ML, BW). Inga återfynd trots rikedom på värdiväxten *Rubus*.

Yitpuckligt trågspinnarfly, *Nola aerugula*.

Grönt pillfly, *Earias clorana*.

Guldgult metallfly, *Polychrosis moneta*.

Silverlinjerat metallfly, *Anthographa mandarina*.

Frågeteckenmetallfly, *Syngrapha interrogationis*. Flera sannolika sträckare. Arten är på sin höjd bofast på norra Öland.

Åsfly, *Moma alpinum*.

Alaftonfly, *Acronicta alni*.

Borstfly, *Talpophila matura*.

Tandfly, *Phlogophora meticulosa*.

Jordgrått ängsfly, *Apamea oblonga*. Få fynd, men arten bör sökas längs stränderna i området.

Flenängsfly, *Apamea unanimitis*. Har stundom uppträtt ytterst rikligt på lockbete i norra lunden.

Ljusgrått ängsfly, *Apamea pabulatricula*.

♀. Just det, här är arten som för de flesta lepidopterologer är synonymt med Ottenbylund. Den är sedan gammalt känd från området och det var den enda kända svenska lokalen tills den upptäcktes på Tromtö i Blekinge 1980 (Palmquist 1983). I början på 1980-talet fanns den i norra lunden utanför reservatet vid radarmasten men igenväxningen tycks bidragit till att den försvunnit därifrån. Nu påträffas arten i de parkartade delarna i reservatet där den tycks flyga tillsammans med det äkta gräsmottet, *Catoptria verellus*. Ett mysterium att arten inte spridit sig på Öland under alla år, vilket tyder på att arten har höga krav på sin biotop. Med all sannolikhet bidrar hävden i reservatet till artens överlevnad.

Sandängsfly, *Apamea anceps*.

Gulhalsat ängsfly, *Apamea scolopacina*.

Halvbrunt ängsfly, *Apamea ophiogramma*.
 Strandängsfly, *Mesoligia literosa*.
 Dvärgängsfly, *Photedes captivacula*. ☉.
 Litet stamfly, *Amphipoea crinanensis*. 1 ex. 1995 (PEB) trots lämpliga biotoper i området och även på övriga Öland ses arten sällan i landskapet.
 Ljusgrått lövfly, *Caradrina cinerascens*.
 Nordiskt kärrängsfly, *Athetis pallustris*.
 Gråbokapuschongfly, *Cucullia fraudatrix*.
 Enligt obekräftade uppgifter är 1 ex. (under 1970-talet?) påträffat ett tältukt morgonen efter en ljusfångst (okänd källa).
 Glänsande backfly, *Agrochola nitida*.
 Vitfläckigt lundfly, *Melanch. persicariae*.
 Olivbrunt nejlikfly, *Hadena albimacula*.
 Rödlätt sälgfly, *Orthosia miniosa*.
 Brunbandat sälgfly, *Orthosia opima*.
 Grått sälgfly, *Orthosia gracilis*.
 Norskt jordfly, *Euxoa lidia*.
 Kommajordfly, *Agrotis ipsilon*.
 Violettblunt bandfly, *Noctua janthina*. 1 ex. 1992 (MI., HK) samt 1 ex. 1996 (HK). Båda exemplaren sannolikt migranten.
 Svenskt jordfly, *Spaelotis clandestina*. ☉.
 1 ex. 17.VIII.1979 (PKS). Ny för Öland och alltså enda exemplaret. (Palmquist 1980)
 Rödhuvat skogsfly, *Paradiarsia sobrina*.
 Ljust hallonjordfly, *Diarsia florida*.

Övriga arter listade från lund

Micropterigidae - Glyphipterigidae

Eriocrania cicatricella, *E. semipurpurella*,
Heliozela hammoniella, *Nemophora degeerella*,
Haplotinea insectella, *Nemapogon cloacella*,
Nemapogon betulinella, *Niditinea piercella*,
Tinea semifulvella, *Calybites Phasiapennella*,
C. auroguttella, *Parornix scoticella*,
P. funitimella, *Argyresthia conjugella*,
Yponomeuta evonymella, *Y. padella*, *Y. malinellus*,
Y. sedella, *Swammerdamia compunctella*,
Ypsolopha parenthesisella, *Y. ustella*,
Glyphipterix thrasonella.

Oecophoridae - Gelechiidae

Depressaria pastinacella, *D. badiella*, *Agonopterix kaekeritziana*,
A. ocellana, *A. angelicella*, *A. arenella*, *Denisia stipella*,
Tichonia tinctella, *Diurnea fagella*, *Elachista albifrontella*,
E. humilis, *E. cerusella*, *Coleophora flavipennella*,
C. serratella, *C. luscini-*

epennella, *C. betulella*, *C. pennella*, *C. caespititiella*,
C. alticolella, *C. taeniipennella*, *C. vestianella*,
Batachedra praeangusta, *Limnaecia phragmitella*,
Metzneria lappella, *Eulamprotes arella*,
Argolampotes micella, *Monochroa lutulentella*,
Teleiodes wague, *T. proximella*,
Gelechia nigra, *Anacamptis populella*,
Hyapatima rhomboidella, *Brachmia inornatella*,
B. rufescens.

Tortriciidae

Pandemis corylana, *P. heparana*, *Archips podana*,
A. rosana, *Aphelia viburnana*, *A. unitana*,
Ptycholomides lechearia, *Epagoge grotiana*,
Capua vulgana, *Tortricodes alternella*,
Aleimma loflingiana, *Acleris laterana*,
A. aspersana, *A. literana*, *Phalonidia mami-*
ana, *Aethes rubigana*, *A. smeathmamiata*,
A. francillana, *Celypha striana*, *C. rufana*,
Olethreutes arcuella, *O. lacunana*, *O. olivana*,
Hedya salicella, *Orthotaenia undulana*,
Endothenia trifoliata, *E. quadrimaculana*,
Lobesia absiscana, *Bactra lanceolata*,
B. lacteana, *Eudemis profundana*, *Aneylis laetana*,
A. achatana, *A. badiana*, *Epinotia brunnichana*,
E. demarniana, *E. tenerana*, *Zeraphea isertana*,
Gypsonoma dealbana, *Epiblema roborana*,
Eucosma hochenwarthiana, *E. cana*,
Spilonota ocellana, *Lathronympha strigana*,
Pammene argyrana, *P. fasciana*,
Cydia splendana, *C. nigricana*, *C. janthinana*,
C. compositella.

Chorentidae - Pyralidae

Antophila fabricana, *Epermenia chaerophyll-*
ella, *Platyptilia pallidactyla*, *Stenoptilia pterodactyla*,
Leioptilus distinctus, *Oidemotophorus lithodactyla*,
Sciota hostilis, *Diaryctria mutata*,
Hypocalcia ahenella, *Metriotes betulae*,
Acrobasis repandana, *Numonia advenella*,
Phycitodes binaevella, *Orthopygia glaucinalis*,
Acentria ephemerella, *Elophia nymphaeata*,
Nymphula stagnata, *Schoenobius gigantella*,
Chilo phragmitella, *Calamotropha paludella*,
Crambus pratella, *Agriphila tristella*,
A. setasella, *A. stramineella*,
Catoptria falsella, *Pediastia aridella*,
Scoparia pyralella, *S. ambigualis*,
S. basistrigalis, *Dipleurina lacustrata*,
Eudonia truncicollis,
Evergestis pallidata, *Pyrausta aurata*,
P. purpuralis, *Psammotis pulveralis*,
Opsithytis fuscalis, *Pleuroptyu ruralis*.

Heplialidae - Papilionidae

Heplialus humuli, *H. sylvina*, *H. fusconebulosa*, *Dhalica triquetrella*, *Cossus cossus*, *Pieris brassicae*, *P. napi*, *Gonopterix rhamnii*, *Vanessa atalanta*, *Cynthia cardui*, *Hipparchia semele*, *Maniola jurtina*, *Aphantopus hyperantus*, *Polyommatus icarus*.

Drepaniidae - Geometridae

Falcaria lacertinaria, *Drepana falcataria*, *Cilix glaucata*, *Thyatira batis*, *Habrosyne pyritoides*, *Tetha or*, *Thelella fluctuosa*, *Ochropacha duplari*, *Geometra papilionaria*, *Hemithea aestivaria*, *Jodia lactearia*, *Cychophora albipunctata*, *C. quercimontaria*, *C. punctaria*, *Timandra griseata*, *Scopula immorata*, *S. floslactata*, *S. immutata*, *Idaea biselata*, *I. dimidiata*, *I. emarginata*, *I. aversata*, *I. straminata*, *Scotopterix chenopodiata*, *Xanthorhoe spadicearia*, *X. ferrugata*, *X. quadrifasciata*, *X. montanata*, *X. fluctuata*, *Epirrhoe tristata*, *E. alternata*, *Camptogramma bilineata*, *Mesoleuca albicilata*, *Pelurga comitata*, *Cosmorhoe ocellata*, *Eulithis prunata*, *E. mellinata*, *E. pyraliata*, *Chloroclysta siterata*, *C. truncata*, *Cidaria fulvata*, *Plemyria rubiginata*, *Thera variata*, *T. cognata*, *Electrophaes corylata*, *Colostygia pectinataria*, *Hydriomena furcata*, *H. impluviata*, *Rheumaptera undulata*, *Triphosa dubitata*, *Euphya unguilata*, *Perizoma alchemillata*, *P. didymata*, *P. parallelomeata*, *Eupithecia tenuata*, *E. plumbeolata*, *E. exigua*, *E. venosata*, *E. centaureata*, *E. intricata*, *E. satyrata*, *E. absinthiata*, *E. vulgata*, *E. subfuscata*, *E. icterata*, *E. succenturiata*, *E. ochridata*, *E. pusillata*, *Gymnoscelis rufifasciata*, *Chloroclystis chloerata*, *C. rectangularata*, *Anticollis sparsata*, *Asthena albulata*, *Hydrelia flammecoloraria*, *Lobophora halterata*, *Trichopteryx carpinata*, *Lomaspilis marginata*, *Semiothisa notata*, *S. alternaria*, *S. liturata*, *S. chlatrata*, *Petrophora chlorosata*, *Phagodis pulveraria*, *P. dolabraaria*, *Ophistograptis luteolata*, *Epione repandaria*, *E. parallellaria*, *Emmoxos abiararia*, *E. erosaria*, *Selenia dentaria*, *S. humularia*, *S. tetralunaria*, *Odontopera bidentata*, *Crocalis elinguararia*, *Onropteryx sambucaria*, *Biston strataria*, *B. betularia*, *Peribatodes secundaria*, *Aleis repandata*, *Boarmia roboraria*, *Cleorodes lichenaria*, *Ectropis crepu-*

scularia, *Cabera pusaria*, *C. exanthemata*, *Lomographa bimaculata*, *L. temerata*, *Campana margaritata*, *Gnophos obscuratus*, *Siona lineata*.

Lasiocampidae - Aretidae

Malacosoma neustria, *M. castrensis*, *Macrotylactia rubi*, *Sphinx ligustri*, *Hyloicus pinastri*, *Mimas tiliae*, *Smerinthus ocellata*, *Laothoe populi*, *Hyles gallii*, *Deilephila elpenor*, *P. porcellus*, *Phalera bucephala*, *Stauropus fagi*, *Peridea anceps*, *Notodonta dromedarius*, *N. ziczac*, *Drymonia ruficornis*, *Pheosia tremula*, *P. gnoma*, *Pterostoma palpina*, *Ptilodon capucina*, *Odontostia carmelita*, *Clostera curtula*, *C. pigra*, *Orgyia antiqua*, *Callitearia pudibunda*, *Euproctis similis*, *Leucoma salicis*, *Thumata senex*, *Milthocrista miniata*, *Nudaria mundana*, *Cyboxia mesomella*, *Eilema lutarella*, *E. complana*, *E. lurideola*, *Arctia caja*, *Diacrisia samio*, *Spilosoma lubricipeda*, *S. lutea*, *Phragmatobia fuliginosa*.

Hermiiniidae - Noctuidae

Pechipogo strigilata, *Hermia tarsipennis*, *H. grisealis*, *Macrochilo cribrumalis*, *Rivula sericealis*, *Parascotia fuliginaria*, *Hypena proboscidalis*, *Lygephila pastinum*, *Scotolteryx libatrix*, *Catocala fraxini*, *Laspeyresia flexula*, *Protodeltote pygarga*, *Deltote uncula*, *Meganola strigula*, *Nola cucullatella*, *N. confusalis*, *Bena prasinana*, *Pseudolips fagana*, *Nycteola revayana*, *Diachrysia chrysitis*, *D. tutti*, *Plusia festucae*, *Autographa gamma*, *A. pulchrina*, *A. jota*, *A. bractea*, *Abrostola triplasia*, *Acrionicta megacephala*, *A. leporena*, *A. psi*, *A. auricoma*, *A. rumicis*, *Amphipyra pyramidea*, *A. berbera*, *A. tragopogonis*, *Dypterygia scabriuscula*, *Rusina ferruginea*, *Trachea atriplicis*, *Euplexia lucipara*, *Ipimorpha subtrusa*, *Enargia paleacea*, *Parastichtis suspecta*, *Cosmia trapetzina*, *Apamea monoglyphia*, *A. lithoxylea*, *A. sublustris*, *A. crenata*, *A. lateritia*, *A. furva*, *A. remissa*, *A. sordens*, *Oligia strigilis*, *O. latruncula*, *O. fasciuncula*, *Mesoligia furuncula*, *Mesapamea secalis*, *M. didyma*, *Photodes minima*, *P. fluxa*, *P. pygmina*, *Luperina testacea*, *Amphipoea fucosa*, *A. oculca*, *Hydraecia micacea*, *H. nordstroemi*, *Celaena haworthi*, *C. leucostigma*, *Charanyca trigrammica*, *Hoplodrina octogenaria*, *H.*

trigranmica, *Hoplodrina octogenaria*, *H. blanda*, *Caradrina morpheus*, *Dasyptolia templi*, *Litophane hepatica*, *L. furcifera*, *Xylena vetusta*, *Allophyes oxyacanthae*, *Dichonia aprilina*, *Dryobotodes eremita*. *Blepharita satura*, *Polymixis polymita*, *Ammoconia caecimacula*, *Eupsilia transversa*, *Conistra vaccini*, *Agrochola circellaris*, *A. macilentata*, *Xanthia icteritia*, *Discestra trifolii*, *Hada nana*, *Polia nebulosa*, *Heliophobus reticulata*, *Mamestra brassicae*, *Melanchra pisi*, *Lacano-bia contigua*, *L. thalassina*, *L. suasa*, *L. oleracea*, *Cerapteryx graminis*, *Tholera decimalis*, *Orthosia cruda*, *O. incerta*, *O. popu-leti*, *O. cerasi*, *O. gothica*, *Mythimna conige-ra*, *M. ferrago*, *M. pudorina*, *M. straminea*, *M. impura*, *M. pallens*, *M. obsoleta*, *M. comma*, *Euxoa obelisca*, *E. sp.*, *E. crypta*, *E. nigricans*, *Agrotis segetum*, *A. clavis*, *A. exclamationis*, *Axylia putris*, *Ochroplura plecta*, *Noctua promuba*, *N. orbona*, *N. comes*, *N. fimbriata*, *N. janthe*, *Spaelotis ravi-da*, *Opigena polygona*, *Grappiphora augur*, *Diarsia mendica*, *D. dahliei*, *D. brunnea*, *D. rubi*, *Xestia enigrum*, *X. triangulum*, *X. baja*, *X. rhomboidea*, *X. sexstrigata*, *X. xantho-grapha*, *Eurois occulta*, *Anaplectoïdes prasi-na*, *Cerastis rubricosa*

Litteratur

- Edberg R. (SNF)*. 1968. Ölands södra udde. –Bohuslänningens AB, Uddevalla 1968.
- Jansson T. (STF)*. 1996. Från Lönneberga till Långe Jan. –ISBN 91-7156-143-9. Fålt & Hässler, Värnamo 1996.
- Johansson B., Svedberg U.* 1986. Natur i svenska landskap, Öland. –ISBN 91-3890686-4. Liber Förlag, Bohuslänningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1986.
- Lindeborg M.* 1996. Fjärilsåret i sydost 1995. Lucanus 1996. 1:1. 10-28.
- Lundegård D., Lundegård P. H., Johansson R.* 1994. Öländsk natur. –ISBN 91-970853-3-2. T. K i Uppsala AB 1994.
- Mosshberg B., Stenberg L., Ericsson S.* 1992. Den Nordiska floran. –ISBN 91-46-14833-7. Wahlström & Widstrand 1992.
- Nilsson T. - Tallhage B.* 1985. Svenska vägvisare- Öland. –ISBN 91-38-90477-2. Liber Förlag, Stockholm 1985.
- Palmquist G.* 1980. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1979. –Entomologisk tidskrift. 101 (4): 135-137.
- Palmquist G.* 1983. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1982. –Entomologisk tidskrift. 104 (2): 55-58.
- Palmquist G.* 1987. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1986. –Entomologisk tidskrift. 108 (4): 135-139.
- Sterner R.* 1985. Svensk Botanisk Tidskrift, Lund. Ölands Kärlväxtflora. –ISBN 91-86344-36-6. Btj datafilm, Lund 1986.
- Svensson I., Palmquist P.* 1990. Svenska fjärilsnamn. –Entomologiska föreningen i Stockholm 1990.
- Svensson I., Gustafsson B., Imby L., Elmquist H., Hellberg H., Palmquist P.* 1994. Catalogus Lepidopterorum Suecicae. –ISBN 91-86510-35-5. Naturhistoriska riksmuseet & Entomologiska föreningen i Stockholm 1994.
- Wahlström & Widstrand.* 1991. Carl Linnæus Öländska och Gotländska resa 1741. –ISBN 91-46-16035-3. Centraltryckeriet i Borås 1991.
- Ås Hembygdsförening.* 1975. Ås – socknen på Ölands sydspets. –ISBN 91-7260-041-1. Esselte Herzogs, Nacka 1975.

Fyndlådan 1996 – föreningssamkväm

Sammankomsten hölls på Norrgård den 1 oktober och besöktes av 25 medlemmar och intresserade. Även Norge var representerat.

Mats Lindeborg inledde med att visa en serie diabilder från FSOE:s begynnelsemöte, SEF:s årsstämma på Gotland samt några trevliga bilder från resor och exkursioner under året.

Mats fortsatte med en redovisning av intressanta och/eller anmärkningsvärda fjärilsfynd i både vårt närområde men även från övriga Norden. Det verkade som om de flesta fjärilssamlare tycktes nöjda med året trots vädret under början av sommaren.

Det ska bli intressant att ta del av nästa års fångstresultat. Alla fjärilssamlare fick nämligen sina beställda klara kvicksilverlampor, vilka Mats levererade under kvällen.

Bengt Andersson berättade sedan om skalbaggsåret i sydost. På grund av en mycket kall och blöt försommar blev 1996 ett av de sämre åren på länge för skalbaggsamlarna. Han hade dock tagit en ny art för Sverige och Norden: *Xylosandrus germanus*, en barkborre fångad i en fönsterfälla i Kährs brädgård, Nybro. Exemplet var säkerligen infört med ekvirke från Tyskland.

Owe Nodmar gjorde ett intressant och spännande referat om fyra skalbaggsamlares strapatsrika tvåveckors resa i Turkiet i juni. Bland annat fick vi veta att den turkiska polisen gick att övertyga trots att man kan ha fått en annan uppfattning genom massmedia. Owe och hans tre medresenärer fördes först under vapenhot till en polisstation men blev till slut väl omhändertagna

och till och med bjudna på fika efter fyra timmar på stationen. Då hade en engelsklärarinna i byskolan lyckats tolka för militärpolisen, som förstod att de plockat in visserligen suspekta men oskyldiga entomologer från Sverige.

Owe visade senare ett par lådor med mycket vackra baggar från resan.

Per-Eric Betzholtz anmälde ett nytt fly för Sverige: *Trichoplusia ni*, en immigrant som togs den 4 augusti i en fälla hemma på tomten i Arontorp.

Bengt Å. Bengtsson ville inte vara sämre: en ny malfjäril från ÖL. Häl-luddsviken (längst uppe vid norra udden), *Nemapogon falstriella* ♂♀. Arten är känd från ett fåtal lokaler i världen, bl a Danmark och fd Jugoslavien.

Markus Franzén hade med sig en fjäril som den närvarande expertisen bestämde till *Autographa excelsa*, en art som, om den är rätt, också är ny för landet. Vi väntar med spänning på att Markus ska få djuret gen.preparerat.

Bruno Enekvist och Anders Brattström berättade om intressanta fjärilar de iakttagit i Småland under sommaren.

Dave Karlsson rapporterade om fjällresor i sommar med bl a fynd av flera kokonger av arktisk björnspinna-re, *Acerbia alpina*, med fina kläckningsresultat.

Magnus Jeansson redogjorde för flera fjärilsfynd under sommaren.

Kvällen fortsatte sedan under allmän gemytlighet. Kontakter knöts, löften gavs och erfarenheter växlades.

Vid 23-tiden avslutades mötet och de flesta verkade nöjda, även om fiket uteblev!

Vid protokollet: Dave Karlsson, sekreterare.

Sandstäpp – ett exotiskt inslag på Öland

MARKUS FORSLUND

Sandstäpp tillhör en av Europas mest hotade biotoper och utgör reträtt-platser för flera hotade arter. Ändrad markanvändning och utebliven hävd är främsta anledningarna till att arealen har minskat dramatiskt. På Öland finns idag bara små fragment kvar och om inga åtgärder sätts in riskerar biotopen att försvinna. Sandstäpp utgör biotop för 12 akut hotade, 10 sårbara, 17 sällsynta och 35 hänsynskrävande kärlväxter, svampar, fjärilar, steklar m m som antingen är beroende av sandstäpp eller som förekommer där vid sidan av andra biotoper.

Vad är sandstäpp?

Sandstämpan är en öppen, trädlös naturtyp på kalkrika, mer eller mindre humusfria, näringsfattiga och väl-dränerade sandjordar med ett uppbrutet, icke slutet vegetationstäck. Vegetationen är lågvuxen och karaktärsarten i fältskiktet är gräset tofsäxing, *Koeleria glauca*. Andra typiska arter är ölandsstarr *Carex ligERICA*, fågel-ärv *Holosteum umbellatum* och sandglim *Silene conica*. En av landets mest hotade fjärilar sandvedelsäckmal *Coleophora onobryciella* är akut hotad och lever på sandvedel som förekommer på sandstäpp i Skåne.

Orsaken till att sandstäpp är en ovanlig biotop är att den har mycket speciella krav för bildande. Förutom de geovetenskapliga förutsättningarna krävs konstant störning där sanden rörs om. Nederbörden måste dessutom vara låg och avdunstningen hög, mikroklimatet ska följaktligen vara mycket varmt och torrt.

Sandstäpp kan delas in i tre faser med avseende på vegetation i förhållande till störning. Dessa faser är:

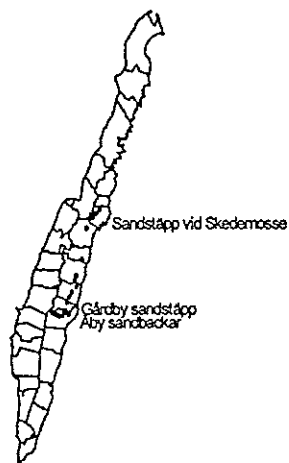
–*Initialfas*, vilken karaktäriseras av vegetationsfria ytor och humusfri sand.

–*Optimalfas*, som kännetecknas av ett artrikt vegetationstäck med en slutenhet av ca 50%.

–*Degenerationsfas*, med ett slutet eller nästan slutet vegetationstäck där sandstämpanns arter sakta men säkert försvinner.

Sandstämpanns utbredning

I Sverige finns sandstäpp främst i det öst-svenska backlandskapet och mycket sällsynt i anslutning till östra landborgen på Öland. Sandstämpanns kärnområde finns på de sydryska stämpanerna runt Svarta Havet.

Figur 1. Ölands sandstämpanlokaler.

På Öland förekommer sandstäpp på 18 lokaler, ofta i direkt anslutning till små husbehovstäckter. Tre områden har bedömts som särskilt intressanta. Dessa ligger i Åby, Gårdby och på ancylusvallen vid Skedemosse (två lokaler). Huvudsakligen rör det sig om sandstäpp i degenerationsfas och arealen initialfas är endast i

storleksordningen 5 ha. Gårdby är den största och klassiska lokalen, medan lokalerna vid Åby och Skedemosse uppmärksammades vid länsstyrelsens inventering av sandstäpp.

Exkursionen till Gårdby och Åby

Dagen var den 8 juni 1996 och föreningens första exkursion någonsin kunde inte haft mer tur med vädret. Solen sken från en klarblå himmel, vinden var något kylig men förutsättningarna kunde knappast varit bättre med tanke på de senaste veckornas ostadiga väder.

Drygt femton personer hade samlats vid Gårdby kyrka. Glädjande var att flera barnfamiljer (sex barn) slutit upp. Bland intressanta fynd kan de hänsynskrävande arterna liten blåvinge *Cupido minimus* och allmän purpurnätare *Lythria rotaria* nämnas. Till de mindre barnens förtjusning sågs flera exemplar av tistelfjäril, men de var desto knepigare att fånga. Det mest överaskande fyndet gjorde dock av Håkan Lundkvist som hittade ett ex. av den rödlistade månhornsbaggen *Copris lunaris* © i kospillning. Så för skalbaggs-samlare finns troligen mycket att hämta.

Färden gick vidare till Åby sandbackar, som för de flesta var en ny bekantskap. Området utgörs av en svagt kuperad betesmark S – SSO om Åby, mellan Gårdby och Sandby. I södra delen finns ett mindre område med sandstäpp, ca 2 ha. Art-sammansättning var i stort sätt densamma som vid Gårdby, men något artfattigare, vilket delvis har sin förklaring i att området är mycket mindre. Intressant var att en så exklusiv art som superb dystermal *Eulamprotes superbella* förekom i större antal vid Åby. Arten har en mycket begränsad utbredning i landet. Även här hittades liten blåvinge *C. minimus* och allmän purpurnätare *L. rotaria*. Andra arter var dubbelbandat ljusmott *Pyrausta ostrimalis* och grobladsljusmott *Pyrausta despicata*.

På kvällen lyste hela stäppen upp. Nio personer och sex kvicksilverlampor var ett ovanligt inslag som tom lockade till sig ett par ungdomar från Sandby. Flertalet var nöjda med kvällen som blev förvånansvärt varm. Höjdpunkten på kvällen blev 5-6 exemplar av vitpunkterat lundfly *Sideridis albicolon* ©. Arten är på Öland endast känd från Gårdby och Löttorp. Det är en karaktärsart för sandstäpp. Andra typiska torrmarksarter som förekom var dyster malmätare *Eupithecia orphnata*, längsbandad strimmätare *Horisme vitalbata* och ginstfly *Lacanobia w-latinum*. Som kuriosas kan nämnas att vårarterna tallfly *Panolis flammea* och allmänt sälgfly *Orthostia gothica* fortfarande flög, vilket bara bekräftade den sena våren.

Exkursionen till Åby den 3 augusti

Vädrets makter var även den här gången med oss även om solinslaget inte var lika stort och det blåste rätt friskt. Efter lite strosande kunde vi notera andra generationen av liten blåvinge *C. minimus* och allmän purpurnätare *L. rotaria*. Andra typiska torrmarksarter var andra generationen av mellanätare *Phibalapteryx virgata*, dubbelbandat ljusmott *P. ostrimalis* och grobladsljusmott *P. despicata*. På kvällen var det fyra personer och åtta lampor. Det kändes inte som någon riktig bra kväll, men när antalet arter räknats till över 140 storfjärilar får det räkas som ett bra resultat, trots att det riktigt intressanta arterna lyste med sin frånvaro. Kvällens höjdpunkt var den hänsynskrävande och för sandstäpp karaktäristiska smaragdgrön lundmätare *Hemistola biliosata*, som noterades i ett 10-tal exemplar.

Fjärilslista

Listan bygger på uppgifter från exkursionerna och på kompletterade besök av Mats Lindeborg och Markus Forslund under 1996. När det gäller Gårdby är det endast besöket 8 juni som finns med. En mer utförlig artlista för Gårdby sandstäpp

finns i länsstyrelsens rapport. Totalt är 300 fjärilar noterade från Åby, varav 228 storfjärilar. G = Gårdby, B = både Gårdby och Åby medan övriga är tagna vid Åby. Hotkategorin anges exempelvis ④.

Latinskt namn Svenskt namn

Tinea trinotella Trepunktbomal
Bucculatrix artemistella Kalkögonlappmal, G
Yponomeuta evonymella Häggspinnmal
Yponomeuta padella Förränderlig spinnmal
Plutella xylostella Kålmal
Glyphipterix simplicella Gråshakmal, G
Agonopterix ocellana Sälglattmal
Pseudatemelia josephinae Lövskogstubmal
Elachista pullicomella Svart vitspetsgråsmincarmal
Batrachedra pnicolella Tallsmalvingemal
Scythris potentillella Längsstreetad korthuvudmal
Pancalia latreillella Större violbrokmal, G
Oegoconia deauratella Vitbandad förnamal
Holcocera binotella Barrskogsförnamal
Eulamprotes superbella Superb dystermal, B
Aristotelia brizella Triffilosofmal
Recurvaria leucatelata Svartvit böjmal
Bryotropha umbrosella Motfläckmossmal
Pandemis cerasana Lädergul bredvecklare
Pandemis dumetana Björnbärsbredvecklare
Clepsis senecionana Rustik snedbandvecklare
Paramesia gnomana Blåbärbredvecklare
Eana incanana Mörk gulfläckgråvecklare
Xerocephasia rigana Större vitbandvecklare, G
Cochylimorpha alternana Vaddklintblomvecklare
Agapeta hamana Tistelgulvecklare
Agapeta zoegana Klintgulvecklare
Aethes margaritana Röllekbomvecklare
Cochylis dubitana Vithuvad korgblomvecklare
Celypha striana Maskrosgrundvecklare
Lobesia absconsa Tistelskottvecklare
Ancylis uncella Gråfläcksikelvecklare, G
Epinotia abbreviata Alnruilvecklare
Eucosma hohenwartiana Vaddklintfrövecklare
Eucosma cana Tistelfrövecklare
Eucosma obumbratana Fettistelfrövecklare
Eucosma maritima Malörtfrövecklare
Thiodia citrana Citrongul vecklare
Spilonota ocellana Lövtträdsknoppvecklare
Anerastha lotella Rödgrått gråsrötmott
Aphomia spectella Humlemott
Pempelia palumbella Jungfrulinmott
Selagia spadicella Kastanjebrunt glansmott
Phycita roborella Gråbrunt ekbladnott
Dioryctria abietella Grånkottmott

Hypochalcia ahenella Stort backmott
Numonia suavella Snedbander slånsmott
Numonia marmorea Marmorerat slånsmott
Myeloides circumvoluta Tistelmärgmott
Assara terebrella Granfrömmott
Euzophera pinguis Askbarkmott
Nyctegretis lineana Gråborotmott
Orthopygia glaucinalis Blågrått herkulesmott
Elophila nymphaeata Näckrosmott
Agriphila tristella Dystert gråsmott
Agriphila inquinatella Gråsskottmott
Agriphila straminella Halmgul gråsmott
Catoptria pinella Silverflåkat gråsmott
Catoptria falsella Oäkta gråsmott
Platytes alpinella Sandmott
Scoparia pyralella Tvivelaktigt ugglemott
Scoparia ambiguus Variabelt ugglemott
Evergestis limbata Löktravmott
Cynaeda dentalis Tandmott
Pyrausta ostrinalis Dubbelbandat ljusmott, B
Pyrausta despicata Grobladsljusmott, B
Sitochroa palealis Morotsmott
Sitochroa verticalis Tistelängsmott
Microstega pandalis Spensligt ångsmott
Nomophila noctuella Nattdflymott
Muturara terrealis Mörkbråmat gullrismott
Psammotus pulveralis Pudrat ångsmott
Opsibotys fuscalis Kovallmott
Udea lutealis Blekgult ångsmott
Mecyna flavalis Gyllenångsmott
Dolicharthria punctalis Punktsalmott
Pleuroptiya ruralis Allmänt nässelmt
Heplialus sylvina Kamsprötd rostfjäril
Zygaena flitendula Allmän bastårdsvärmare
Erynnis tages Skogssmygare, G
Pyrgus malvae Kattostvisslare, G
Thymelicus lineola Liten tätelsmygare
Pieris napi Rapsfjäril
Anthocharis cardamines Aurorafjäril, B
Inachis io Påfågelläga
Cynthia cardui Tistelfjäril, G
Aglais urticae Näselfjäril
Melitaea cinxia Hökblostmåtsfjäril
Hipparchia semele Sandgråsfjäril
Mantala jurtina Allmän slättergråsfjäril
Coenonympha pamphilus Kamgråsfjäril, B
Lycena phlaeas Liten guldvinge
Lycena virgaureae Vitfläckig guldvinge
Cupido mintus Liten blåvinge ④, B
Polyommatus taenias Puktörneblåvinge, B
Polyommatus dorylas Honungsklöverblåvinge
Plebejus argus Allmän blåvinge
Icalcaria lacertinaria Tandad sikelveinge
Drepana falcataria Ockragul sikelveinge

Ciltx glaucata Slånspinnare
Thyatira battis Fläckig hallonspinnare
Habrosyne pyrroides Bandad hallonspinnare
Ochropacha duplaris Björkblekmaskspinnare
Hemitea aestivaria Brunfläckig lundmätare
Thalera fimbrialis Tandad lundmätare
Hemistola biflosata Smaragdgrön lundmätare ④
Timandra griseata Syremätare
Scopula immorata Gråbandad lövmätare
Scopula rubiginata Rödlätt lövmätare
Scopula immitata Ängslövmätare
Idaea serpentina Ockragul lövmätare
Idaea fuscovenosa Benfärgad lövmätare
Idaea dimidiata Brunhömad lövmätare
Idaea aversata Vinkelstreckad lövmätare
Idaea straminata Enkel lövmätare
Lythria rotaria Allmän purpurmätare ④, B
Phibalapteryx virgata Mellanmätare, B
Xanthopteryx chenopodiata Allmän backmätare
Xanthorhoe ferrugata Rostrod fältmätare
Catarhoe cuculata Kapuschongfältmätare
Epirrhoe tristata Dyster fältmätare
Epirrhoe alternata Förväxlad fältmätare
Campptogramma bilineata Gulvingad fältmätare
Anticlea derivata Rosenfältmätare
Pelurga comitata Mållmätare
Cosmorhoe ocellata Ögonfläckad fältmätare
Eulithis prunata Vitbrokig parkmätare
Eulithis pyraliata Citrongul parkmätare
Ecliptopera siliceata Gråryggig fältmätare
Thera firmata Brunbandad fältmätare
Thera obeliscata Violettrå fältmätare
Thera cognata Gråbrun fältmätare
Hydriomena furcata Vattrad fältmätare
Horisme vitalbata Långbandad strimmätare, B
Horisme tersata Svartgördlad strimmätare
Philereme vetulata Grå klaffmätare
Philereme transversata Svartbrun klaffmätare
Euphyia unangulata Vinklad fältmätare
Perizoma alchemillata Dånfältmätare
Eupithecia linariata Linariamalmätare
Eupithecia centaureata Klintmalmätare
Eupithecia intricata Zetterstedts malmätare
Eupithecia absinthiata Absintmalmätare
Eupithecia vulgata Allmän malmätare
Eupithecia subfuscata Hallonmalmätare
Eupithecia icterata Röllckemalmätare
Eupithecia orphnata Dyster malmätare
Eupithecia indigata Tallmalmätare
Eupithecia pumipellata Backanmalmätare
Eupithecia dodoneata Ekmalmätare
Eupithecia pusillata Enmalmätare
Eupithecia tantillaria Grannmalmätare
Abraxus grossulariata Krusbärsmätare

Semiothisa liturata Tallbågmätare
Semiothisa clathrata Rutig buskmätare, B
Itame wauaria Liten krusbärsmätare
Optisihograptils luteolata Citronmätare
Ennomos alnataria Alflikmätare
Ennomos erosaria Ekflikmätare
Selenia dentaria Allmän männmätare
Selenia tetralunaria Rödbrun männmätare
Ourapteryx sambucaria Svansmätare
Biston betularia Stor björkmätare
Peribatodes secundaria Granlavmätare
Alcis repandata Vågbräddad lavmätare
Ematurga atomaria Allmän ängsmätare, B
Selidosema brunnearia Hedmätare
Cabera pusaria Snövit streckmätare
Cabera exanthemata Gulvit streckmätare
Lomographa bimaculata Tvåfärgad atlas mätare
Malacosoma neustria Ringspinnare
Malacosoma castrensis Ängsringspinnare
Lastocampa trifolii Klöverspinnare
Lastocampa quercus Ekspinnare
Macrothylacia rubi Gråsulv
Dendrolimus pini Tallspinnare
Sphinx ligustri Ligustersvärmare
Hylcoicus pinastri Tallsvärmare
Mimas illicae Lindsvärmare
Smerinthus ocellata Videsvärmare
Laothoe populi Poppelsvärmare
Hyles gallii Brunspröad skymningsvärmare
Deilephila elpenor Allmän snabelsvärmare
Deilephila porcellus Liten snabelsvärmare
Phalera bucephala Oxhuvudspinnare
Furcula furcula Grå gaffelsvans
Notodonta dromedarius Björktandvinge
Notodonta ziczac Piltandvinge
Pheosta tremula Pilporslinsvinge
Clostera pigra Pärlgrå högstjärt
Orgyia antiqua Allmän fjädertofsspinnare
Euproctis similis Körsbärsrödgulp
Lymantria monacha Nunna
Setina roscida Liten borstspinnare, G
Nudaria mundana Grå hinvinge
Eilema pygmaeola Gulpannad lavspinnare
Eilema lutarella Ockragul lavspinnare
Eilema complana Mörkgrå lavspinnare
Eilema deplana Nankingul lavspinnare
Eilema lurideola Blygrå lavspinnare
Arctia caja Björns spinnare
Phragmatobia fuliginosa Rostvinge
Herminia tarsipennalis Gulgrått tofsfly
Parascotia fuliginaria Svampfly
Hypena proboscidealis Brunstreckat näbbfly
Lygephila pastinum Helfläckat vickerfly
Callistege mi Vitbrokigt slätterfly, G

- Laspeyria flexula* Sikelfly
Meganola strigula Gulpucklig trågspinnarfly
Nola cucullatella Gråpucklig trågspinnarfly
Diachrysa chrysis Grönglänsande metallfly
Diachrysa tuiti Mittfäldsdelat metallfly
Phista putnami Sumpmetallfly
Autographa gamma Gammalfly, B
Autographa jota Violettrött metallfly
Syngrapha interrogattonis Frågeteckenmetallfly
Abrostola triplasia Grönvitt nässel­fly
Acronicta leporina Vitt aftonfly
Acronicta psi Psi­aftonfly
Acronicta auricoma Allmänt aftonfly
Acronicta rumicis Syreaftonfly
Crantophora liguistri Ligusterfly
Cryphia raptricula Askgrått lavfly
Amphipyra pyramidea Stort buskfly
Amphipyra berbera Afrikabuskfly
Amphipyra tragopoginis Treprickigt buskfly
Dypterygia scabriscula Brunsvart syrefly
Thalophila matura Borstfly
Trachea atriplicis Mållfly
Iptimorpha subtusa Tvärkantat vecklarfly
Energia paleacea Vinkelfly
Parastichtis ypsilon Tappfläckat augustifly
Cosmia trapezina Ockragult rovfly
Apamea monoglypha Stort ängsfly
Apamea lithoxylaea Trärfärgat ängsfly
Apamea lateritia Tegelrött ängsfly
Apamea furva Tätelängsfly
Apamea remissa Föränderligt ängsfly
Apamea ophiogramma Halvbrunt ängsfly
Mesollgia furuncula Tvåfärgat ängsfly
Mesapamea secalis Vitaxfly
Mesapamea secalella Litet vitaxfly
Eremobia ochroleuca Ockragult ängsfly
Luperina testacea Gräsrotsfly
Amphipoea fucosa Allmänt stamfly
Amphipoea oculaea Fläckat stamfly
Hydraecia micacea Potatisstamfly
Hydraecia nordstroemi Svenskt stamfly
Hoplodrina octogenaria Gulaktigt lövfly
Hoplodrina blanda Maskros­lövfly
Caradrina morpheus Brungult lövfly
Cucullia umbratica Grått kapuschongfly
Calophasia lunula Fläckat linariafly
Brachylomia viminalis Allmänt pilfly
Polymixis polymita Grönbrunt klippfly
Antitype chi Vitgrått klippfly
Anarta myrtilli Ljung­hedfly, G
Discestra trifolii Klöverfly
Hada nana Vackert nejlikfly
Pachetra sagittigera Kamsprötat lundfly
- Sideridis albicolon* Vitpunkterat lundfly ④
Heliophobus reticulata Vitribbat lundfly
Mamestra brassicae Kålfly
Lacanobia contigua Brokigt lundfly
Lacanobia w-latinum Ginstfly
Lacanobia oleracea Grönsaksfly
Hadena confusa Vackert nejlikfly
Hadena albimaculata Olivbrunt nejlikfly
Cerapteryx graminis Allmänt gräsfly
Tholera cespitis Mörkbrunt fältfly
Tholera decimalis Vitribbat fältfly
Panolis flammea Tailfly
Orthostia gothica Allmänt sälgfly
Mythimna conigera Vitfläckat gräsfly
Mythimna ferrago Tegelrött gräsfly
Mythimna pudorina Rödgrått gräsfly
Mythimna impura Brungult gräsfly
Mythimna pallens Halmgult gräsfly
Mythimna obsoleta Punkterat gräsfly
Mythimna comma Kommatecknat gräsfly
Euxoa obelisca Obeliskjordfly
Euxoa tritici Vetejordfly
Euxoa nigricans Svartaktigt jordfly
Euxoa crypta Kryptiskt jordfly
Euxoa recussa Violettblunt jordfly
Agrotis cinerea Brunhalsat jordfly
Agrotis vestigialis Spårjordfly
Agrotis clavis Barkfärgat jordfly
Agrotis exclamations Åkerjordfly
Agrotis ipsilon Komma­jordfly
Axylla putris Trärfärgat jordfly
Actebia praecox Grönt jordfly
Chersotis crepea Kopparbrunt jordfly
Noctua pronuba Allmänt bandfly
Noctua orbona Kantfläckat bandfly
Noctua comes Leverbrunt bandfly
Noctua fimbriata Bredbandat bandfly
Noctua janthe Brunviolett bandfly
Epilecta linogrisea Gråvattrat bandfly
Paradarsia glareosa Vitgrått jordfly
Lycophotia porphyrea Ljungjordfly
Darsia brunnea Rödbrunt jordfly
Darsia rubi Hallonjordfly
Xestia c-nigrum C-tecknat jordfly
Xestia triangulum Gråhalsat jordfly
Xestia baja Svartpunkterat jordfly
Xestia rhomboidea Brunfläckigt jordfly
Xestia sextrigata Tvär­linjerat jordfly
Xestia xanthographa Gulfläckigt jordfly
Eurois occulta Stort skogsfly
Anaplectoides prasina Grönskinnrande skogsfly

LITTERATUR OCH MATERIEL

Nedan följer några tips på leverantörer av litteratur och materiel. Ring (skriv, faxa) först och kontrollera tillgången på de böcker och den materiel Du vill skaffa samt begär priser och leveransvillkor.

Apollo Books

Kirkeby Sand 19
DK-5771 Stenstrup
Tel: +45 62 26 37 37
Fax: +45 62 26 37 80

Litteratur

Bensidan

Praestbrovej 10
DK-7900 Nyköping Mors
Tel: +45 97 72 44 66
Fax: + 45 97 72 43 66

Spännbräden, nålar, håvar, lådor o d

Degler, Hans

Mada
S-360 70 Åseda
Tel: 0474- 500 50

Spännbräden, nålar, håvar, lådor o d

Ento-Tech

v/ Bjarne Skule & Per Olsen
Rödovrevej 230. 2.mh
DK-2610 Rødovre
Tel: +45 31 41 19 31
Fax: +45 31 41 19 33

Teknisk utrustning såsom fallor, aggregat och genitaliepreparationsutrustningar

Sten-Arne Andersson

Halltorp, Öland
Tel: 0485- 554 40 för info

Insektslådor/skåp

Gör en LOGO till Sveriges Entomologiska Förening (SEF)

Sveriges Entomologiska Förening saknar en logotyp för brev, affischer och dokument. Därför utlyses nu en tävling för intresserade, där det gäller att göra en slående och användbar logotyp. Det bästa förslaget kommer att belönas.

Skicka förslagen till: Markus Forslund, Postmästareg. 5, 392 47 KALMAR

